

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО

Кафедра історії України

ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ

Методичні рекомендації для практичних занять здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за галуззю знань

06 Журналістика

Спеціальність – 061 Журналістика

освітньо-професійної програми – Журналістика

Розробник:

к.і.н., старший викладач кафедри історії України

Погуляєв О. І.

Вінниця 2025

ЗМІСТ

Анотація	3
Плани практичних занять	4
1. Давня історія та культура України.	4
2-3. Україна-Русь	5
4. Галицько-Волинська держава	6
5. Польсько-Литовський період. Початки козаччини	7
6. Українська національна революція середини 17 ст.	8
7. Україна наприкінці ХУІІ - ХУІІІ ст	9
8. Україна у 19 ст.	10
9. Україна на початку ХХ ст	11
10. Українська національна революція 1917-1921 рр	12
11. Україна у 20-30-ті рр	13
12. Україна в роки Другої світової війни і післявоєнного десятиліття	14
13. Україна в умовах наростання кризи тоталітарного ладу 1956-1991	15
14. Україна на сучасному етапі розвитку	15
Література	17
Індивідуальні навчально-дослідні завдання	18
Методи і прийоми навчання	19
Критерії поточного оцінювання знань здобувачів вищої освіти	20
Шкала оцінювання: сто балова, ECTS, розширена	22

АНОТАЦІЯ

Метою викладання навчальної дисципліни «Історія і культура України» є розкриття закономірностей та особливостей політичного, економічного, соціального та культурного розвитку України, її відносин з іншими державами і народами; ознайомлення здобувачів з основами сучасних підходів до національної історії та культури, процесами її історико-культурного розвитку та найбільш значимими подіями і здобутками, підготовка спеціаліста, який оволодів би сучасними знаннями з вітчизняної історії та культури та розумів пріоритетність таких знань.

Основними **завданнями** вивчення обов'язкової дисципліни «Історія та культура України» є:

- Теоретична і практична підготовка здобувачів до застосування базових принципів, категорій, процесів, методів та інструментів сучасної концепції розвитку національної історії та культури, розумінні здобувачами історико-культурних процесів минулого для вироблення дієвих орієнтацій у сьогоденні;
- формування у здобувачів історичного мислення, вміння аналізувати й узагальнювати історичні події та явища, самостійно оцінювати і пояснювати історичний процес, робити висновки;
- висвітлення змісту і особливостей розвитку української матеріальної та духовної культури, її взаємозв'язок із світовою культурою;
- засвоєння здобувачами основних історичних дат, постатей, понять і термінів, подій та явищ; внеску визначних українських діячів у світову культуру та цивілізацію;
- вироблення навичок роботи з історичними документами, науково-популярною і довідковою літературою;
- формування етнічної та національної свідомості;
- вивчення та узагальнення історичного минулого українського народу з найдавніших часів до наших днів в контексті всесвітньої історії;

найважливіших події та явищ української історії та культури в контексті світової історії, роль України в системі міждержавних відносин.

План № 1
практичного заняття з історії та культури України
на тему „Давня історія та культура України”.

2 год.

1. Початок формування людської цивілізації на території України. Характеристика основних періодів давньої історії. Культура на теренах України на ранніх стадіях розвитку суспільства.
2. Кімерійці. Скіфо-сарматська доба.
3. Античні міста-держави Північного Причорномор’я. Грецька колонізація Північного Причорномор’я та її культурно-історичне значення.
4. Історія походження та розвитку східних слов’ян. Перші державні об’єднання східних слов’ян.
5. Соціально-економічний розвиток східних слов’ян. Культура.

Література

- Баран В.Д. та ін. Походження слов’ян. К., 1991.
Бойко О.Д. Історія України: навч. посіб. 8-е вид., перероблене. і доп./ О.Бойко. К.: Академвидав, 2021. 640 с.
- Борисенко В. Анти. Руси. Українці // Віче. 1993. № 6. С. 138-148.
Бунятян К.П. Давнє населення України. К, 1999.
Василенко Г. Велика Скіфія. К., 1991.
Винокур О., Трубочанінов С. Давня і середньовічна історія України. К., 1996.
Відейко М.Ю. Україна: від Антів до Русі. / М. Відейко. К.: КВІЦ, 2009. 240 с.
- Войтович В. Українська міфологія. К.: Либідь, 2015. 664 с.
Давня історія України: Кн. 1-2. К., 1994, 1995.
Залізняк Л. Л. Походження українського народу. К., 1996.
Залізняк Л.Л. Стародавня історія України / Л. Залізняк. К.: Темпора, 2012. 541 с.
Ідзьо В. Українська держава в IX – XIII століттях. Львів, 2004.
Ісаєвич Я.Д. Україна давня і нова: Народ, релігія, культура. Львів, 1996.
Історія України: підручник для студентів неісторичних спеціальностей вищих навчальних закладів/ За заг. ред. д.і.н., проф.. М.І Бушина, д.і.н., проф. О.І. Гуржія. Черкаси: ЧДТУ, 2016. 644 с.
- Костомаров М. Слов’янська міфологія. К., 1994.
Латигіна Н.А. Культура народів Північного Причорномор’я в період раннього залізного віку // Гілея. 2013. випуск 71. С. 302-307.
Піддубний С.В. Історія прадавньої України. К.: Видавництво ФОП Стебляк, 2023. 224 с.
- Уманцев Ф.С. Мистецтво давньої України: історичний нарис. К.: Либідь, 2002. 328 с.
Чмихов М.О. Давня культура: Навч. посіб. К., 1994.
Чмихов М.О. та ін. Археологія та стародавня історія України: Курс лекцій. К., 1992.
Шилов Ю. О. Давня історія України в контексті світової цивілізації: навч. посіб./ Ю. Шилов. К.: МАУП, 2007. 280 с.
- Ятченко В.Ф. Історія духовної культури українського етносу: Навчальний посібник. / В. Ф. Ятченко. К.: Міленіум, 2004. 148 с.

План №2-3
практичного заняття з історії та культури України
на тему „Україна-Русь” (IX-XII) ст.).

4 год.

Заняття 1.

1. Передумови утворення держави на Русі. Теорії походження Київської Русі та їх оцінки в сучасній історіографії.
2. Становлення Київської Русі. Внутрішня і зовнішня політика Аскольда, Діра, Олега, Ігоря.
3. Політична діяльність княгині Ольги. Реформи Ольги.
4. Походи князя Святослава.
5. Зміцнення Русі за Володимира Великого, його реформаторська діяльність. Прийняття християнства, його історико-культурне значення.
6. Піднесення держави Русі за Ярослава Мудрого, його внутрішня і зовнішня політика.

Заняття 2

1. Початок політичної роздрібненості Русі, причини. Усобиці між князями. Любецький з'їзд.
2. Княжіння Володимира Мономаха і Мстислава Великого.
3. Назрівання татаро-монгольської загрози. Навала Батия. Наслідки для Русі.
4. Суспільний лад та соціально- економічні відносини у Київській Русі.
5. Розвиток освіти і науки у Давньоруській державі. Літописання. Література
6. Мистецтво Русі – архітектура, живопис, музика, театр.

Література:

- Богданов А.П. Княгиня Ольга // Вопросы истории. 2005. №2. С. 57-72.
- Бочарніков Д. Київська Русь: від демократії союзу племен до федерації // Нова політика. 1997. №1. С. 53-55.
- Брайчевський М.Ю. Походження Русі. К., 1968.
- Брайчевський М.Ю. Утвердження християнства на Русі. К., 1989.
- Демиденко Г.Г., Єрмолаєв В.М. Київська Русь: пам'ятки права. Навчальний посібник. К: Право, 2020. 224 с.
- Горський А. А. Ще раз про роль норманів у формуванні Київської Русі // Український історичний журнал. 1994. №1. С. 3-9.
- Горський В.С. Святі Київської Русі. К., 1997.
- Духопельніков В.М. Княгиня Ольга / В. Духопельніков. Х.: Фоліо, 2009. 123 с.
- Іванченко Р. Київська Русь: початок української держави // Рідна школа. 1994. №8.
- Котляр М. Ф. Історія України в особах: Давньоруська держава. К., 1996.
- Кралюк П. Ярослав Мудрий. Київ: Фоліо, 2018. 160 с.
- Моця О.П., Ричка В.М. Київська Русь: від язичництва до християнства. К., 1996.
- Повість временних літ: Літопис Руський / за Іпатіївським списком/. К., 1990.
- Попович М. Нарис історії культури України. К., 1998.
- Пріцак Омелян Походження Русі. Стародавні скандинавські саги і Стара Скандинавія. т. II. К.: Обереги, 2003. 1304 с.
- Рибалка І. Історія України. Ч.1. Харків, 1995.
- Ричка В. М. Княгиня Ольга. К., 2004.
- Ричка В.М. Лицар духу: Володимир Великий в історії та пам'яті / В.М. Ричка. К.: Ін-т історії України НАН України. 2015. 132 с.
- Ричка В. М. За літописним рядком: історичні оповідання про Київську Русь. К., 1991.
- Толочко П. Київська Русь. К., 1999.
- Федака С.Д. Історія України з найдавніших часів до 1648 року: навчальний посібник / С.Д. Федака. К.: Знання, 2014. 782 с.

План №4
практичного заняття з історії України
на тему „Галицько-Волинська держава”.

1. Об'єднання Галицько-Волинського князівства за Романа Мстиславовича, його внутрішня і зовнішня політика.
2. Піднесення держави за Данила Галицького. Боротьба з монголо-татарами.
3. Галицько-Волинська земля за нащадків короля Данила. Втрата державності. Князь Любарт Гедимінович.
4. Соціально-історичні умови розвитку культури Галицько-Волинської держави та її характерні риси. Архітектура. Скульптура. Малярство.
5. Галицько-Волинський літопис. Освіта і письменство.

Література:

- Александрович В. Мистецтво Галицько-Волинської держави. Львів, 1999.
- Баран В. Д. Княжий Галич в історії України // УІЖ. 2001. №5. С 67-74.
- Білінський В.Б. Україна-Русь: у 3 кн. Кн. 2. Князі Галицькі-Острозькі / В.Б. Білінський. – Тернопіль: навч. кн.- Богдан, 2015. – 376 с.
- Войтович Л.В. Лев Данилович. Л., 2012.
- Войтович, Л. В. Тевтонський орден у політиці Галицько-Волинського князівства / Л. В. Войтович // Український історичний журнал. 2010. № 6. С. 4–17.
- Галицько-Волинський літопис. / Пер. Л. Махновця. Львів, 1994.
- Галицько-Волинська держава. Передумови виникнення, історія, культура, традиції. Львів. 1993.
- Грицак ПІ. Галицько-волинська держава. Галич, 1995.
- Ідзьо, В. С. Галицька держава: процеси етнотворення та становлення (III–XII ст.) / В. С. Ідзьо. Львів : Камула, 2005. 352 с.
- Ідзьо, В. Король Данило та Галицько-Волинська держава XIII ст. у відносинах із Тевтонським орденом / В. Ідзьо // Історія України. К., 2004. № 33/34. С. 15–17.
- Ісаєвич Л. Галицько-Волинська держава. Львів, 1996.
- Історія України. За ред. Сливки Ю. Львів, 2003.
- Крип'якевич І.П. Галицько-Волинське князівство. 2-е видання, із змінами і доповненнями / Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України. Відп. ред. Я.Ісаєвич. Львів, 1999. 220 с.
- Ковальчук С. Державотворення Д Галицький // Історія України. 1999. №36. С. 6-7.
- Костомаров М. Князь Данило Романович Галицький. К., 1993.
- Котляр М.Ф. Данило Галицький . К., 2002.
- Котляр М.Ф. Галицько-Волинська Русь. К.: Альтернативи, 1999.
- Котляр М.Ф. Галицько-Волинське князівство XIII ст. // Історія України. 2000. № 4,6.

План №5
практичного заняття з історії України
на тему “Польсько-Литовський період. Початки козащини”

2 години

1. Початок включення українських земель до складу сусідніх держав. Відносини з Литвою. Політика Гедиміна і Ольгерда. Битва на Синіх Водах.
2. Польська колонізація українських земель у кінці 14 – середині 16 ст. Кревська унія. Політика Вітовта. Городельська унія. Боротьба з татарсько-турецькою агресією. Інкорпорація Чернігово-Сіверщини Московською державою.
3. Люблінська унія та її наслідки для українських земель. Господарство, соціальні і економічні зміни. Литовські статuti. Закріпачення. Магдебурзьке право. Берестейська церковна унія та її місце в історії України.
4. Причини появи козацтва. Князь Д. Вишневецький. Військовий устрій Запорізької Січі.
5. Військово-політична та реформаторська діяльність гетьмана П. Сагайдачного.
6. Українська культура 14-першої половини 17 століття (Острозька академія. Братства. Виникнення книгодрукування. Архітектура, живопис, музика, театр).

ЛІТЕРАТУРА:

- Андрущенко В. Л., Федосов В. М. Запорозька Січ як український феномен. К., 1995.
- Антонович В. Про козацькі часи на Україні. К., 1991.
- Апанович О. Гетьмани України і кошові отамани Запорізької Січі. К., 1993.
- Апанович О. Розповіді про українських козаків. К., 1995.
- Володарі гетьманської булави. Історичні портрети. К., 1995.
- Голобуцький В. Запорозьке козацтво. К., 1994.
- Горобець В. Україна: Люблінська унія та народження нової вітчизни. К.: Кріон, 2009.
- Гурбик А. О. Виникнення Запорозької Січі (хронологічний та територіальний аспект проблеми) // УЇЖ. 1999. №6. С. 3-16.
- Запорізьке козацтво в українській історії, культурі та національній свідомості. Запоріжжя, 1997.
- Ісаєвич Я.Д. Братства та їх роль у розвитку української культури 16-18 ст. К., 1996.
- Історія Запорозької Січі / редкол.: В.А. Смолій (відпов.ред.), В.О. Щербак, В.М. Горобець та ін. Київ: Арій, 2015. 240 с.
- Історія України в особах: Литовсько-Польська доба. К., 1997.
- Крисаченко В.С. Історія Криму: Кримське ханство: Навч. посібник. К., 2000.
- Леп'явко С. Козацькі війни кінця XVI ст. в Україні. Чернівці, 1996.
- Микитась В. Давньоукраїнські студенти і професори. К.: Центр навчальної літератури, 2020. 288 с.
- Мицько І.З. Острозька слов'яно-греко-латинська академія (1576-1636). К., 1990.
- Нічик В.М. Петро Могила в Україні. К., 1997.
- Русина О. Україна під татарами і Литвою. К., 1998.
- Саух П.Ю. Князь Волині – Костянтин Острозький. Рівне: Волинські обереги, 2002.
- Сергійчук В. Байда-Вишневецький - ратник української землі // Дніпро. 1989. № 2. С. 122-132.
- Україна і Литва в XIV—XVI століттях. Політико-правові та соціально-економічні аспекти / Відп. ред. Смолій В. А.; авт. кол.: Берковський В. Г., Блануца А. В., Вашук Д. П., Гурбик А. О., Черкас Б. В. Луцьк: ПрАТ «Волинська обласна друкарня», 2011. 256 с.;
- Черкас Б., Сварник І., Войтович Л. Україна: Литовська доба 1320-1569. К.: Балтія-Друк, 2016. 176 с.
- Яворницький Д. І. Історія запорозьких козаків. У 3 т. К., 1990-1991.
- Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. (Волинь і Центральна Україна). К., 1994.

План №6
практичного заняття з історії та культури України
на тему „Українська національна революція середини 17 ст.”

2 год.

1. Причини, характер, рушійні сили та етапи Національно-визвольної війни. Початок Визвольної війни. Богдан Хмельницький – організатор боротьби з Річчю Посполитою. Д. Нечай. І. Богун. М. Кривоніс. Битви під Жовтими Водами, Корсунем, Пилявцями.
2. Битва під Збаражем. Зборівська битва та підписання Зборівської угоди. Формування української державності. Внутрішня політика Б. Хмельницького. Соціально-економічний розвиток.
3. Воєнні дії 1650-1653 рр. Молдавські походи. Відносини з Московською державою. Переяславська Рада. Березневі статті 1654 р.
4. Війна з Польщею. Події 1654-1655 рр. Формування нової коаліції держав (1656). Смерть Б. Хмельницького.
5. Політика гетьмана І. Виговського. Гадяцька угода. Внутрішня і зовнішня політика гетьмана Ю. Хмельницького.
6. . Політична діяльність гетьманів І. Брюховецького, П. Тетері, П. Дорошенка.

Література:

Алфеев (митрополит Іларіон) Українська церква за Богдана Хмельницького. К.: Центр учебной литературы, 2019. 178 с.

Барабаш Т. Богдан Хмельницький / Т. Барабаш. – Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2015. 253 с.

Гетьмани України: Історичні портрети. К., 1991.

Косенко Л.О. Козаки: Лицарський орден України: Факти. Міфи. Коментарі. Вид. 2-ге, доопр. Х.; Вид-во «Школа», 2016. 668 с.

Мицик Ю. Гетьман І. Виговський. К., 2004.

Наливайко Д. Козацька християнська республіка. . К., 1992.

Національно-визвольна війна українського народу середини 17 ст. Збірник статей. К., 1998.

Переяславська угода 1654 року: історичні уроки для українського народу. К.: НІСД, 2004.

Смолій В. Українська національна революція XVII ст. (1648-1676 рр.) / В. А. Смолій, В. С. Степанков. К.: Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2009. 447 с. ISBN 978-966-518-522-2. Ел. варіант

Смолій В.А., Степанков В.С. Богдан Хмельницький. К., 1993.

Смолій В.А., Степанков В.С. Українська Національна революція 1648-1676 рр. Таємниці історії. К.: Арій, 2016. 480 с.

Сорока Ю. Походи Богдана Хмельницького. 1648-1657. Х.: Фоліо, 2011. 120 с.

Україна крізь віки. У 15-ти тт. Т. 7: Смолій В. А., Степанков В. С. Українська національна революція (1648-1676 рр.) / За заг. ред. В. Смолія. НАН України. Інститут історії України. К.: Альтернативи, 1999. 352 с. Ел. варіант.

Хоткевич Г.М. Два гетьмани / про Б. Хмельницького і І. Мазепу/. К., 1991.

Чекаленко Л.Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): підруч. для студ. вищ. навч. закл. К.: Вид. дім «Персонал», 2010. 454 с.

Шевчук В.П. Козацька держава. К., 1995.

План № 7
практичного заняття з історії та культури України
на тему “Україна наприкінці ХУІІ - ХУІІІ ст.”

2 год.

1. Обрання гетьманом І. Мазепи. Біографічні дані. Основні напрями економічної, соціальної, культурно-просвітницької політики. Північна війна. Антиукраїнська політика Петра І після Полтавської битви.
2. Обрання Пилипа Орлика в еміграції. Конституція Пилипа Орлика. Похід 1711 р. до України та спроби її порятунку.
3. І. Скоропадський. І Малоросійська колегія, її завдання і функції.
4. Правління наказного гетьмана П. Полуботка. Зміцнення української державності за Д. Апостола, основні напрями політики. Правління гетьманського уряду.
5. Гетьман К. Розумовський. Остаточна ліквідація української автономії (1764-1783).
6. Особливості культури українського бароко (Києво-Могилянська академія. Барокова архітектура. Розвиток філософських ідей. Г. Сковорода).

Основні напрями політики гетьмана І. Самойловича (на самостійне опрацювання)

ЛІТЕРАТУРА:

- Балашов В. І. Глухівська столиця Гетьманської і Лівобережної України. Посібник Г лухів, 1996.
- Борщак І. Мазепа, Орлик, Войнаровський. Львів, 1991.
- Борщак І., Мартель Р. Іван Мазепа: життя й пориви великого гетьмана. К., 1991.
- Голобуцький В. Запорізька Січ в останні часи свого існування 1732-1775. К., 1991.
- Грабовецький В. В. Олекса Довбуш (1700-1745). Львів, 1994.
- Градова А. Гетьмани України: історія про славу, мудрість і відвагу / А. Градова. Харків: Віват, 2015. 352 с.
- Гуржій О.І., Реєнт О.П. Іван Скоропадський. Серія: Гетьмани України та їхня доба. К., 2016. 384 с.
- Єнсен А. Мазепа: Історичні картини. К., 1992.
- Когут З. Російський централізм і українська автономія. Ліквідація Гетьманщини (1760-1830). К., 1996.
- Крупницький Б. Д. Гетьман Пилип Орлик /1672-1742/: Його життя і доля. К., 1991.
- Крупницький Б.Д. Гетьман Данило Апостол і його доба. К., 2004.
- Лунін С.І. Іван Самойлович / С.І. Лунін. Х.:Фоліо, 2009. 123 с. (Серія «Знамениті українці»)
- Мельник Л. Економічна політика царизму щодо Гетьманщини // Історія України. 1997. №43. С. 1-3; №44. С. 6-7;
- Нартов В.В. Найвидатніші гетьмани та кошові отамани України. Харків, 2007.
- Лазорський М. Гетьман Кирило Розумовський. К.: Обереги, 2003. 656 с.
- Овсійчук В. Майстри українського бароко. К., 1991.
- Павленко С. Іван Мазепа як будівничий української культури. К., 2004.
- Павленко С. Оточення гетьмана Мазепи: соратники та прибічники. К., 2004.
- Путро О. І.* Гетьман Кирило Розумовський та його доба (з історії українського державотворення ХVІІІ ст.) : монографія : (в 2 ч.) / О. І. Путро. Київ:ДАКККіМ, 2008.
- Струкевич О. Про остаточне знищення гетьманства на Україні/ УІЖ.1993.№ 7-8.
- Хижняк З.І. Києво-Могилянська академія. К., 1991.
- Уривалкін О.М. Гетьмани України та кошові Запорозької Січі / О.М. Уривалкін, М.О. Уривалкін. К.: Дакор, КНТ, 2008.
- Шудря М. Лицарі булави: розповіді про українських гетьманів / М. Шудря. К.: Велес, 2015. 240 с.
- Чухліб Т.В. Іван Мазепа. Серія: Гетьмани України та їхня доба. К., 2014. 224с.

План №8
практичного заняття з історії та культури України
на тему „Україна у 19 ст.”

2 год.

1. Соціально-економічний розвиток українських земель у складі Російської імперії у першій половині 19 ст. Початок промислового перевороту.
2. Декабристський рух. Кирило-Мефодіївське товариство.
3. Кримська війна 1853-1856 рр. Буржуазні реформи 60-70-х рр. 19 ст. та їх вплив на Україну.
4. Національний та суспільно-політичний рух в Україні в другій половині 19 ст./громадівський, народницький, соціал-демократичний/. Валуєвський циркуляр. Емський указ.
5. Західноукраїнські землі під владою Австрійської монархії у 19 ст. Руська Трійця. Народовці. Москвофіли. Реформи.
6. Розвиток культури у XIX ст. (Нова українська література. архітектура. Музичне та театральне мистецтво. Визначні художники та їхні картини).

Література:

- Гирич І. Формування модерної української нації: теорія і суспільні виклики (кінець XIX – початок XX ст.). К.: Богдан, 2013.
- Голобуцький О., Кулик В. Український політичний рух на Наддніпрянщині кінця XIX - початку XX століття. Довідник. К., 1996.
- Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX-XX століття. К., 2019. 656 с.
- Євселевський Л. І., Фарина С. Я. "Просвіта" в Наддніпрянській Україні. Історичний нарис. К., 1993.
- Казьмирук Г.Д. Латиш Ю.В. Декабристи в Україні: дослідження і матеріали. Т.6. / Г. Казьмирук. – К.: Вид. Цимбаленко Є.С. 2009. 204 с.
- Кармазін М. С. Ідея державності в українській політичній думці (кінець XIX - початок XX століття). К., 1998.
- Кирило-Мефодіївське товариство. У 3 т. К., 1990.
- Кондратюк К. Нариси історії українського національного руху XIX ст. Тернопіль, 1993.
- Кутузяк М. Галичина. Сторінки історії. Нарис суспільно-політичного руху (XIX ст. - 1939) . Івано-Франківськ, 1993.
- Лянчуківська Л. Україна в складі Російської імперії XIX ст. // Історія в школі - 2000 - № 3. С. 27-30, №7 С. 32-34, №9 С. . 29-33.
- Наумець Л. Товариство об'єднаних слов'ян. Житомир, 1997.
- Олійников О.С. Українці у Кримській війні. Одеса, 2004.
- Сергієнко Г. Т. Г. Шевченко і Кирило-Мефодіївське товариство. К, 1983.
- Сергієнко Г. Я. Кирило-Мефодіївське товариство: утвердження ідеї національного відродження України в слов'янському світі (1861-1918 рр.)// УІЖ . 1997. № 1.
- Сухий О. Від русофільства до москвофільства: російський чинник у громадянській думці та суспільно-політичному житті галицьких українців у XIX ст. Львів, 2003.
- Сухий О. Галичина між Сходом і Заходом. Нариси історії XIX - початку XX ст. Львів, 1997.
- Тархан-Береза З. Шевченко – художник. К., 1985.
- Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. К., 1992. -Вип 1; Львів, 1995. Вип 2.
- Федченко П.М. Михайло Драгоманов: Життя і творчість. К., 1991.
- Шандра В.С., Ананьєва Т.Б., Біленький С.Г. та ін.. Історія України в особах. XIX століття. К.: Україна, 2015. 367 с.

План №9
практичного заняття з історії та культури України
на тему „Україна на початку XX ст.”

2 год.

1. Соціально-економічний і політичний розвиток України на початку XX ст.
2. Україна в роки першої російської революції 1905-1907 рр.
3. Україна в пореволюційну добу. Столипінська реформа.
4. Україна в роки Першої світової війни. Лютнева революція.
5. Культурний розвиток українських земель на початку XX століття.

Література:

Велика війна 1914-1918 рр. і Україна: У двох книгах. Книга 2: Мовою документів і свідчень / Ред. кол.: В.А. Смолій (голова), Г.В. Боряк та ін.; відп. ред. О.П. Ресент; авт. кол.: Ю.В. Берестень та ін. К.: ТОВ «Видавництво “Кліо”», 2015. 800 с.

Головченко В. Від "Самостійної України" до Союзу визволення України нариси з історії української соціал-демократії початку XX століття. Харків, 1996.

Гордієнко В. Українські Січові Стрільці. Львів, 1990.

Гунчак Т. Україна: Перша половина XX ст. Нариси політичної історії. К., 1993.

Лещенко М. Українське село в революції 1905-1907 рр. К., 1977.

Литвин М.Р., Науменко К.Е. Історія галицького стрілецтва. Львів, 1990.

Мороз В. Історія України XX ст. Тернопіль, 1992.

Самостійна Україна. Збірник програм українських політичних партій початку XX століття. Тернопіль, 1991.

Сарбей В. Історія України 19-початку 20 ст. К., 1994.

Полонська-Василенко Н. Історія України. 1900-1923 рр. К., 1991.

Чекаленко Л.Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): підруч. для студ. вищ. навч. закл. К.: Вид. дім «Персонал», 2010. 454 с.

План №10
практичного заняття з історії та культури України
на тему Українська національна революція
1917-1921 рр..

2 год.

1. Внутрішня і зовнішня політика Центральної Ради. Універсали.
2. Українська гетьманська держава П.Скоропадського.
3. Українська Директорія та її політика.
4. Боротьба за владу в Україні у 1919-1920 рр. Утворення Української Радянської Республіки. Політика „воєнного комунізму”.
5. Утворення ЗУНР, її політика. Радянсько-польська війна.
6. Культурний розвиток у 1917-1921 рр. Причини поразки, історичне значення та уроки Української національно-демократичної революції.

Література:

- Білас І. Репресивно-каральна система в Україні 1917-1953. Кн. 1,2. К.,1994.
- Верстюк В. Діячі української Центральної Ради. К., 1998.
- Верстюк В. Махновщина. К., 1991.
- Гай-Нижник П.П. Фінансова політика уряду Української держави гетьмана Скоропадського. К., 2004.
- Гошуляк І. Причини поразки Центральної Ради / УІЖ. 1994. №1.
- Грушевський М.С. На порозі нової України: Гадки і Мрії. К., 1991.
- Захарченко П. Симон Петлюра і Павло Скоропадський / Історія України. 1999.-№8.
- Історія України в особах: 19-20 ст. К.,1995.
- Копиленко О. Сто днів Центральної Ради. К., 1992.
- Коваль Р.М. Багрянні жнива Української революції: Воєнно-історичні нариси. К., 2005.
- Корновенко С.В., Морозов А.Г., Реєнт О.П. Українська революція: (Навчальний посібник). Вінниця, 2004.
- Кудлай О. Б. Переговори Центральної Раді і представників Тимчасового уряду (29-30 червня 1917 р.) // УІЖ. 1999 . №6. С. 43-54.
- Кульчицький С. Комунізм в Україні: перше десятиріччя /1918-1928 рр./. К., 1996.
- Литвин М., Науменко К. Історія галицького стрілецтва. Львів, 1991.
- Литвин В. М. Україна: національна революція, 1917–1920 / В. Литвин, В. Смолій, М. Шпаковатий // Україна: ХХ століття : у 2 кн. / В. М. Литвин, В. А. Смолій, М. Шпаковатий. Київ, 2002. Кн. 1. С. 188–339.
- Литвин С. Суд історії: Симон Петлюра і петлюріана. К., 2001.
- Мазепа І. Україна в огні й бурі революції 1917-1921 рр. – К.: Центр навчальної літератури, 2020. 238 с.
- Петлюра С. Народе України. Вибрані статті. Харків, 1992.
- Реєнт О. Павло Скоропадський. К., 2003.
- Реєнт О. П. Українські визвольні змагання, 1917–1921 / О. П. Реєнт ; голов. ред. Р. Стасюк. Київ : Арій, 2016. 280 с.
- Савченко В.А. Симон Петлюра. Харків, 2004.
- Савченко В.А. Павло Скоропадський – останній гетьман України. Х., 2008. 380 с.
- Солдатенко В. Ф. Україна в революційну добу: історичні есе-хроніки : у 4 т. / В. Ф. Солдатенко. Київ : Світогляд ; Харків : Прапор, 2008–2010.
- Тинченко Я. Перша українсько-більшовицька війна /грудень 1917-березень 1918/. К., 1996.

План №11
практичного заняття з історії та культури України
на тему Україна у 20-30-ті рр.

2 год.

1. НЕП в Україні та його наслідки. Голод 1922-1923 років.
2. Політика українізації: мета, суть, наслідки. Вступ України до складу СРСР.
3. Політика індустріалізації в Україні. Колективізація сільського господарства та її наслідки. Голодомор 1932-1933 рр.
4. Утвердження тоталітарного режиму в Україні. Репресії: етапи та наслідки.
5. Західноукраїнські землі у складі Польщі, Румунії, Чехословаччини в 20-30-х роках.
6. Розвиток культури у 20-30-ті рр. (Розмаїття літературних течій і організацій. Літературна дискусія 1925-1928 рр. Театральне мистецтво. Л. Курбас. «Березіль». Український кінематограф. О. Довженко. Представники Розстріляного Відродження.

Література:

- Безотосний М. Г. Опір сталінізму в Україні 20-30 рр. // УДЖ. 1993 . № 2-3. С. 97-105.
- Білас І. Репресивно-каральна система в Україні. 1917-1953. К., 1994.
- Білокінь С. Масовий терор як засіб державного управління в СРСР /1917-1941/. К., 1999.
- Веселова О., Марочко В., Мовчан О. Голодомори в Україні 1921-1923, 1932-1933, 1946-1947: Злочини проти народу. К., 2000.
- Даниленко В., Касьянов Г., Кульчицький С. Сталінізм на Україні /20-30-ті рр./. К., 1991.
- Калініченко В. Селянське господарство України в період НЕПу історико-економічне дослідження. Харків, 1997.
- Касьянов Г., Даниленко В. Сталінізм і українська інтелігенція (20-30-ті рр.). К., 1991.
- Касьянов Г. В. Українська інтелігенція 1920-х-30-х років: соціально-політичний портрет. К., 1993.
- Колективізація на Україні, 1929-1933. 3б. Док. і матеріалів. – К., 1992. Колективізація і голод на Україні (1929-1933) Збірн докум і матеріалів . К, 1993.
- Конквест Р. Жнива скорботи: Радянська колективізація і голодомор. К., 1993.
- Костюк Г. Сталінізм в Україні /генеза і наслідки/. К., 1990.
- Кульчицький С. Комунізм в Україні: перше десятиріччя /1919-1928/. К., 1996.
- Петров В. П. Діячі української культури (1920-1940 рр.): Жертви більшовицького терору. К., 1992.
- Пристайко В., Шаповал Ю. Справа "Спілки визволення України". К., 1995.
- Рубльов О. С., Черненко Ю. А. Сталініщина й доля західноукраїнської інтелігенції 20-50-і рр. XX ст. К., 1994.
- Ченцов В. Політичні репресії в Радянській Україні в 20-ті роки. Б.м., 2000.
- Шаповал Ю. Людина і система/ штрихи до портрета тоталітарної доби в Україні. К., 1994.
- Шаповал Ю. Україна 20-50-х років: сторінки ненаписаної історії. К., 1993.
- Цвілюк С. А. Трагедія нескореної нації. Політичний і національний терор України в період сталінського тоталітаризму. Одеса, 2005.
- Український Голокост 1932-1933 рр.: Свідчення тих, хто вижив: У 3-х т. К., 2003-2005.
- Україна в добу «Великого терору»: 1936–1938 рр. / Авт.-упор. Ю. Шаповал та ін. К.: Либідь, 2009. 544 с.

План № 12
практичного заняття з історії та культури України
на тему „ Україна в роки Другої світової війни і післявоєнного десятиліття”.

2 год.

Заняття 1.

1. Пакт Молотова-Ріббентропа. Початок Другої світової війни, причини, характер. Вступ Червоної армії на територію Західної України. Радянізація.
2. Початок німецько-радянської війни. Оборонні бої 1941-1942 рр. Причини катастрофічних поразок початкового періоду війни.
3. Окупаційний режим в Україні /1941-1944/. «Новий порядок» на окупованій нацистами території України. Трагедія Бабиного Яру.
4. Розгортання руху Опору в Україні: радянський партизанський рух і підпілля. Діяльність ОУН і УПА.
5. Воєнні операції 1943-1944 рр. Вигнання з України нацистів. Воєнні операції по визволенню Лівобережної, Південної, Правобережної України.
6. Проблеми збереження культурних цінностей в роки війни. Завершення Другої світової війни. Наслідки для України.

Україна в післявоєнне десятиліття. Відбудова. Голод 1946-1947 рр. Суспільно-ідеологічне життя. (самостійне опрацювання).

Література:

- Алексієвич С. У війни не жіноче обличчя. Х.: Фоліо, 2020. 320 с.
- Біла книга ОУН на зламі XX і XXI століть. К., 2006.
- Бульба-Боровець Т. Армія без держави. Слава і трагедія українського повстанського руху. Спогади. К., 1996.
- Війна і міф. Невідома Друга світова / Авт. кол.: І. Бігун, С. Бутко, В. В'ятрович, К. Галушко, С. Горобець, С. Громенко, О. Зінченко, О. Ісаюк, Б. Короленко, М. Майоров, В. Павлов, Р. Пилявець, Я. Примаченко, С. Рябенко, В. Яременко. За заг. ред. О. Зінченка, В. В'ятровича, М. Майорова; Гол. ред. С. С. Скляр. Український інститут національної пам'яті. Х.: Книжковий Клуб "Клуб Сімейного Дозвілля", 2016. 272 с.
- Воронов І., Пилявець Ю. Голод у 1946-1947 рр. К., 1991.
- Коваль М. В. Друга світова війна та історична пам'ять//УІЖ .2000. №3. С 3-21,24.
- Коваль М. Україна : 1939-1945. Маловідомі і непрочитані сторінки історії. К., 1995.
- Косик В. Україна і Німеччина в Другій світовій війні. Львів, 1993.
- Король В.Ю. Трагедія військовополонених на окупованій території України в 1941-1944 роках . К., 2002, 2004.
- Кучер В. ОУН.-УПА в боротьбі за незалежну Україну. К., 1997.
- Культура в роки війни: період окупації. Навчально-методичний посібник / Укладач О.Е. Жосан. Кіровоград: КЗ «КОІППО ім. В. Сухомлинського», 2015. 100 с.
- Литвин В.М. Україна в Другій світовій війні (1939-1945): наукове видання./ В. Литвин. К.: Лі-Терра, 2004. 464 с.
- Литвин В.М. Україна у другому повоєнному десятилітті (1956-1965): наукове видання. К., 2004. 272 с.
- Патриляк І. К., Боровик М. А. Україна в роки Другої світової війни: спроба нового концептуального погляду. К.: [Видавець ПП Лисенко М. М.], 2010. 592 с.
- Трохимович В. Україна в роки Другої Світової війни /1939-1945/. Львів, 1995.
- Чайковський А. С. Невідома війна (Партизанський рух в Україні 1941-1944 рр. мовою документів, очима історика). К., 1994.
- Україна під нацистською окупацією: спалені села (1941–У45 1944 рр.): Анотований покажчик / За ред. В. Ф. Солдатенка; автори-упорядники: Бутко С. В., Герасименко Л. С., Кири-дон А. М., Пилявець Р. І., Яременко В. М. К.: ДП НВЦ «Пріо-ритети», 2012. 362 с.
- Українська Повстанська Армія. Історія нескорених / Відп. ред., упоряд. В. В'ятрович; Авт. кол.: Р. Грицьків, І. Дерев'яний, Р. Забілий, А. Сова, П. Содоль. Центр досліджень визвольного руху; Український інститут національної пам'яті. Львів: Центр досліджень визвольного руху, 2007. 352 с.

План № 13
практичного заняття з історії та культури України
на тему „Україна в умовах наростання кризи
тоталітарного ладу /1956-1991/”.

2 год.

1. Демократизація суспільно-політичного життя України в умовах десталінізації. /1956-1964/.
2. Реформи в області управління, промисловості, сільського господарства у роки правління Хрущова.
3. Зародження руху «шістдесятників», їх роль у національно-культурному житті. Розвиток освіти і науки в добу «відлиги».
4. Україна у період наростання застійних явищ /1965-1985/. Негативні явища у політичному, економічному і культурному житті України у роки «застою». Русифікація.
5. Опозиційний рух у 60-80-х роках. Українська Гельсинська Спілка.
6. Перебудовчий курс М. Горбачова і Україна: причини, суть і наслідки. Спроба серпневого (1991 р.) перевороту у Москві та його наслідки для України.

Література:

- Баран В.К. Україна після Сталіна. Л., 1992.
- Батенко Т. Нариси історії українського руху опору кінця 50-х - початку 90-х рр. Львів, 1999
- Врублевський В.К. Щербицький: правда і вимисли. К., 1993.
- Захаров Б. Нарис історії дисидентського руху в Україні (1956-1987) / Б. Захаров. Харків: Фоліо, 2003. 144 с.
- Касьянов Г.В. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960-80-х років. К., 1995.
- Кримські татари 1944-1994. Статті. Документи. Свідчення очевидців. К., 1995.
- Кульчицький С.В. Спроби реформ 1956-1964 рр.//УІЖ. 1998. №2,3,4.
- Курносів Ю. Проблеми перебудови в Українській РСР // УІЖ.1990.№7.
- Литвин В. Україна в другому повоєнному десятилітті (1956-1965). К., 2004.
- Рубльов О. С., Черненко Ю. А. Сталінщина й доля західноукраїнської інтелігенції 20-50-ті роки ХХ ст. К., 1994.
- Русначенко А. Національно-визвольний рух в Україні середина 1950-х - початок 1990-х рр. К., 1998. 720 с.
- Україна крізь віки: в 15 т. Баран В.К., Даниленко В.М. Україна в умовах системної кризи (1946-1980-ті рр.) / В.К. Баран, В.М. Даниленко. Т. 13. К.: Вид. дім: Альтернативи, 1999.
- Чорнобильська трагедія. Документи і матеріали. К., 1996.
- Хроніка опору: Збірник матеріалів про державний переворот у серпні 1991 р. К., 1991.
- Ярош Б. О. Тоталітарний режим на західноукраїнських землях 30-50-ті роки ХХ ст. Луцьк, 1995.

План № 14
практичного заняття з історії та культури України
на тему „ Україна на сучасному етапі розвитку”.

2 год.

1. Акт проголошення незалежності України. Становлення владних структур. Конституційний процес. Формування багатопартійності.
2. Проблеми соціально-економічного розвитку незалежної України.
3. Суспільно-політичне життя України.
4. Україна на міжнародній арені. Концепція зовнішньої політики України.
5. Труднощі розвитку культури України та її здобутки за роки незалежності.
6. Україна ХХІ ст. Основні події.

Література:

- Алексеев Ю., Кульчицький С., Слюсаренко А. Україна на переломі. К., 2000.
Акт проголошення незалежності України . К., 1991.
Бойко О.Д. Україна 1991-1995 рр.: Тіні минулого чи контури майбутнього. К., 1996.
Бойко О.Д. Історія України: навч. посіб. 8-е вид., перероблене. і доп./ О.Бойко. К.: Академвидав, 2021. 640 с.
Брежнева Т., Їжак О., Шевцов А. Євроатлантична інтеграція України: військово-політичні аспекти. Д., 2003.
В'ятрович В.М. Короткі нариси про довгу війну. Харків: Видавництво «Ранок», 2023. 256 с.
Декларація про державний суверенітет України. К., 1990.
Драч І., Лук'яненко Л., Савченко О. та ін. 25 років: Заповіти незалежності України. К.: Самміт-Книга, 2016. 160 с.
Жулинський М. Віктор Ющенко: випробування владою. Харків, 2005.
Історія України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів /І. Тетарчук. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 188 с.
Історія української культури. Навч. посіб. /За ред.. О.Ю. Павлової. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 340 с.
Касьянов Г. Україна 1991-2007: нариси новітньої історії . / Пер. О. Гейко. К.: Наш час, 2007. 428 с.
Конституція України. К., 1996.
Конституційний процес та особливості реалізації реформ в Україні: навч.-метод. матеріали/ Ю.В. Баскакова, П.В. качанова, О.М. Руденко, Г.О. Усатий. К.: НАДУ, 2013. 88 с.
Економіка України та шляхи її реформування: Матеріали Всеукраїнської наради економістів 14-15 вересня 1995 р. К., 1996.
Кульчицький С. Утвердження незалежності України: перше десятиліття // УІЖ. 2001. №2.
Литвин В. Політична арена України. К., 1994.
Міщенко М. М. Сучасна культура України (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) : навч.-метод. посіб. з курсу «Історія української культури» / М. М. Міщенко. Х.: НТУ «ХПІ», 2014. 156 с.
Україна: утвердження незалежної держави. Під ред. В.М. Литвина. К., 2001, 704 с. С. 421-500.
Литвин В. Україна-2004: Події. Документи. Факти: У 3 т. К., 2005.
Україна в сучасному світі. К., 2003.
Палій О. Історія України. Від княжої доби до революції гідності. К., 2017. 596с.
Юхновський І. Україна – незалежна держава. Львів, 1994.
Яневський Д. Хроніка “Помаранчевої” революції. Харків, 2005.

Рекомендована література

Основна

1. Бойко О.Д. Історія України: навч. посіб. 8-е вид., перероблене. і доп./ О.Бойко. К.: Академвидав, 2021. 640 с.
2. Бойко О. Д. Історія України: підручник. 6-те вид. К.: Академвидав, 2016. 717 с.
3. Бойко О. Д. Історія України: підручник. 5-те вид. К.: Академвидав. 2014. 717 с.
4. Голубець М. Велика історія України. У 2-х т. К.: Центр учбової літератури, 2021.
5. Даниленко В. М. Підручник з історії України: технологія творення. Досвід – 2019: аналітична доповідь. Вінниця. 2020. 74 с.
6. Дедурін Г. Г. 100 тем. Історія України. Харків: АССА. 2015. 190 с.
7. Історія рідного краю Вінниччина: навчально-методичний посібник. Вінниця: ПП Балюк І. Б. 2014. 237 с.
8. Історія української культури. Навч.посіб. /За ред. О.Ю. Павлової. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 340 с.
9. Історія і культура України: навчальний посібник (уклад.: О.С. Каденюк, А.О. Михайлик, В.А. Нестеренко та ін.). Кам'янець-Подільський: ПДАТУ, 2021, 301 с.
10. Кузьмінець Н. П., Стадник О. О., Степанчук Ю. С. Хронологічний довідник з історії та культури України від найдавніших часів до сьогодення (для здобувачів закладів вищо освіти). Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля». 2023. 244 с.
11. Палій О. Історія України. Від княжої доби до революції гідності. К.: А-ба-ба-га-ла-ма-га, 2023. 597 с.
12. Панчук І. Історія України. Комплексна підготовка до зовнішнього незалежного оцінювання і державної підсумкової атестації. За чинною програмою ЗНО. Тернопіль: Підручники і посібники. 2021. 495 с.

Додаткова

1. «Братня» навала. Війни Росії проти України 12 – 21 ст. / В. Брехуненко, В. Ковальчук, М. Ковальчук, В. Корнієнко. К: Віпол. 2016. 247 с.
2. Брецько Ф. Ф. Визначні постаті в історії України XV – XVIII ст. у запитаннях і відповідях. Харків: Основа. 2018. 112 с.
3. Демиденко Г.Г., Єрмолаєв В.М. Київська Русь: пам'ятки права. Навчальний посібник. К: Право, 2020. 224 с.
4. Зінько О. В. Нариси історії української культури: навчальний посібник для здобувачів вищих навчальних закладів. Вінниця. Нілан-ЛТД. 2014. 246 с.
5. Кіндратенко А. Фальсифікація історії в українських шкільних підручниках. Харків: Майдан. 2023. 250 с.
6. Кузьмінець Н. П., Стадник О. О. Політичний розвиток України в умовах незалежності. Навчальний посібник для здобувачів вищих навчальних закладів. Вінниця: ТОВ «Фірма «Планер». 2021. 206 с.
7. Кузьмінець Н. П., Стадник О. О. Економічний розвиток України в умовах незалежності. Навчальний посібник для здобувачів ВНЗ. Вінниця: «Кловер», 2023. 173 с.
8. Мокрогуз О. П. Тестові завдання з історії України. 11 клас. Харків: Основа 2019. 95 с.
9. Піддубний С.В. Історія прадавньої України. К.: Видавництво ФОП Стебляк, 2023. 224 с.
10. Українська революція (1917 – 1921) в іменах: вінницькі сторінки: біографічний довідник / упоряд. Т. Р. Каросєва. Вінниця: Твори. 2019. 344 с.
11. Федака С.Д. Історія України з найдавніших часів до 1648 року: навчальний посібник / С.Д. Федака. К.: Знання, 2014. 782 с.

ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ

Важливою складовою навчального процесу є написання здобувачами індивідуального навчально-дослідного завдання. На його виконання відведено 10 годин самостійної роботи здобувача вищої освіти. Написання даного виду завдання передбачає поглиблення знань з дисципліни і формує навички написання наукових робіт. Вимоги до структури ІНДЗ: титульна сторінка,

вступ, мета і короткий аналіз використаної літератури, основна частина, висновок, список літератури і джерел. Максимально оцінюється у 10 балів.

МЕТОДИ І ПРИЙОМИ НАВЧАННЯ

Спосіб організації теоретичної та практичної діяльності здобувачів під час вивчення «Історії і культури України» зумовлений закономірностями й особливостями змісту навчального предмета. Відтак під час взаємодії викладача і здобувачів буде використано такі методи навчання:

1) за характером подачі навчального матеріалу:

- словесні (лекція, розповідь, пояснення, бесіда, навчальна дискусія, диспут, консультація, співбесіда тощо),
- наочні (ілюстрування, демонстрування, комп'ютерна презентація тощо),
- практичні (лабораторні та практичні заняття, графічні роботи тощо)

2) за організацією навчання:

- методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності;
- методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності;
- методи контролю та самоконтролю у навчанні;
- робота з навчально-методичною літературою, науковими джерелами і електронними ресурсами (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);
- методи організації самостійної роботи (розв'язання завдань, виконання проектів, індивідуальних і творчих завдань тощо);
- бінарні (подвійні) методи навчання;

3) за логікою сприймання та засвоєння навчального матеріалу:

- індуктивно-дедукційні,
- репродуктивні,
- прагматичні,
- дослідницькі,
- проблемні тощо.

При викладанні навчальної дисципліни використовуються різноманітні технології навчання - як традиційні, так і сучасні (особистісно-орієнтовані, інформаційно-комунікаційні тощо). При цьому навчання є студентсько-центрованим та здійснюється через активну практичну діяльність. Зокрема, для активізації освітнього процесу передбачено застосування проблемних

лекцій, ділових ігор, занять-дискусій тощо. Лекції органічно поєднуються не лише з практичними заняттями, а й із самостійною роботою, яка полягає в самостійному опрацюванні теоретичного матеріалу, підготовці до практичних занять, пошуку необхідної інформації, підборі та огляді літературних джерел за заданою тематикою, виконанні індивідуальних завдань тощо. При цьому в освітньому процесі передбачено використання спеціальних методів, більш характерних для науково-дослідної роботи - експертного оцінювання, ранжирування, систематизації, екстраполяції, «мозкового штурму» тощо. В багатьох випадках такі методи є найбільш оптимальними для розв'язання конкретних навчальних завдань

КРИТЕРІЇ ПОТОЧНОГО ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Оцінка за шкалами ECTS, стобаловою, розширеною	Критерії оцінювання
А 90-100 балів ВІДМІННО	Здобувач вільно володіє категоріальним апаратом предмету, чіткими знаннями теоретичного матеріалу, демонструє високий рівень навичок історичного аналізу конкретних історичних подій, виявляє творчі здібності, самостійно оцінює різноманітні явища економічного, політичного, соціального і культурного характеру, виявляючи власну позицію щодо них, вміє використати набуті знання в нестандартних ситуаціях. Відповідь на контрольні запитання містить посилення на певні артефакти, явища, особистості української історії. Відповідь вимагає від студента уміння робити науково-обґрунтовані висновки, а також – ерудованості та використання знань із суміжних дисциплін, розуміння зв'язку між явищем і контекстом вітчизняної історії. Здобувач проявляє нешаблонність мислення у виборі і використанні елементів комплексу знань, здатний самостійно і творчо використовувати набуті уміння відповідно до варіативних ситуацій навчання. Здобувач спроможний самостійно формулювати узагальнення та висновки, нові задачі. Навчально-пізнавальна активність обумовлена пізнавальними інтересами, мотивами саморозвитку і професійного становлення. Здобувач проявляє інтерес до актуальних проблем відповідного освітнього компонента, може під керівництвом викладача вибрати предмет наукового дослідження, проводити самостійну науково-дослідну роботу.

В 80-89 балів ДУЖЕ ДОБРЕ	Здобувач володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на поглибленому рівні. Здобувач володіє комплексом знань та вмінь, який є частково-впорядкованим. У процесі застосування знань студент спроможний вибрати необхідний елемент комплексу знань та вмінь. Застосування знань та вмінь здійснюється як у стандартних ситуаціях, так і при незначних варіаціях умов на основі використання загальних рекомендацій. Відбувається перенесення сформованих умінь або їх комплексів на розв'язування незнайомих задач, ситуацій. Навчально-пізнавальна активність стимулюється пізнавальними інтересами, продукт діяльності оцінюється як професійно значущий. Здобувач демонструє достатній рівень володіння теоретичним матеріалом курсу, уміння пов'язувати теоретичні положення з історичними фактами та сучасністю, самостійність мислення, знання необхідної термінології.
С 75-79 балів ДОБРЕ	Здобувач володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на підвищеному рівні, може усвідомлено застосовувати знання та вміння для висвітлення суті питання. Комплекс знань частково-структурований. Знання застосовуються переважно у знайомих ситуаціях. Здобувач може допускати несуттєві помилки за умови загальної наукової грамотності та незначні помилки при перевірці знань з вітчизняної історії; систематизує та узагальнює набуті знання, самостійно виправляє допущені помилки, добирає переконливі аргументи на підтвердження власних суджень. Здобувач усвідомлює особливості навчальних задач, ситуацій тощо. Пошук способів їх розв'язання здійснюється за зразком. Навчально-пізнавальна активність стимулюється мотивами професійного становлення і пізнавальними інтересами.
Д 60-79 балів ЗАДОВІЛЬНО	Здобувач володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на середньому рівні, може проілюструвати власними прикладами відповідь на питання, частково усвідомлює специфіку навчальних та прикладних задач, ситуацій тощо, має знання про способи розв'язування типових задач, ситуацій тощо. Однак процес самостійного розв'язування задач, ситуацій тощо потребує опори на зразок. Здобувач демонструє фрагментарне володіння теоретичним матеріалом курсу, неповні знання основних термінів та основних принципів розвитку української історії, недостатні уміння практичного використання теоретичного матеріалу, обґрунтування основних теоретичних положень при аналізі конкретних зразків історії. Навчально-пізнавальна активність здобувача є ситуативно-евристичною. Домінують мотиви обов'язку та особистого успіху. Використання засобів саморозвитку та самопізнання відбувається не усвідомлено.

Е 50-59 балів ДОСТАТНЬО	Здобувач володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компоненту на середньому рівні. Має уявлення про специфіку навчальних та прикладних задач, ситуацій тощо. Виконання дій при роз'ясненні задач, ситуацій частково усвідомлюється, здійснюється частково правильно. Здобувач володіє навчальним матеріалом на початковому рівні його засвоєння, відтворює незначну його частину, правильно виконує половину завдань з історичного аналізу заданого матеріалу.
Fx 35-49 балів НЕЗАДОВІЛЬНО	Здобувач володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на елементарному рівні, має уявлення про зміст основних розділів. Виконання окремих дій відбувається не усвідомлено, однак переважно правильно, навчально-пізнавальна активність мотивується ситуативно-прагматичним інтересом.
F 0-34 балів НЕПРИЙНЯТО	Здобувач володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на елементарному рівні, має уявлення про зміст окремих розділів. Виконання окремих методичних дій відбувається несвідомо, у більшості неправильно, навчально-пізнавальна активність проявляється лише у ситуаціях зовнішнього примусу.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: СТО БАЛОВА, ECTS, РОЗШИРЕНА

Сума балів за всі види освітньої діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за розширеною шкалою
		<i>Для екзамену, заліку, курсової роботи, практики</i>
90-100	A	ВІДМІННО
80-89	B	ДУЖЕ ДОБРЕ
75-79	C	ДОБРЕ
60-74	D	ЗАДОВІЛЬНО
50-59	E	ДОСТАТНЬО
35-49	FX	НЕЗАДОВІЛЬНО З МОЖЛИВІСТЮ ПОВТОРНОГО СКЛАДАННЯ
1-34	F	НЕПРИЙНЯТНО 3 ОБОВ'ЯЗКОВИМ ПОВТОРНИМ ВИВЧЕННЯМ ДИСЦИПЛІНИ